

Pripremila:

Hiljmnijeta Apuk u saradnji sa Fazilom Bungu

Bonton

u komunikaciji sa osobama sa ograničenjima
Moje dostojanstvo = Vaše dostojanstvo

donator:

"This project was funded through a U.S. Office Pristina grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the Author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State."

prvo izdanje & prvo zvučno izdanje za slepe i slabovide

www.lpkosova.com

Prishtina, April 2007

SH.P.A.K.

HENDIFER

Dizajn uradila: Hiljmnijeta Apuk, e-mail: info@lpkosova.com

Predgovor

Svaka osoba sa ograničenjima ima pravo na poštovanje njenog fizičkog ili mentalnog integriteta na osnovu jednakosti sa drugima.

Ko je lice sa ograničenjima?

Ograničenja obuhvataju fizička, mentalna i senzorna stanja kao što su slepoća, gluvoća, narušena sposobnost kretanja, razvojni i intelektualni nedostaci. Neki ljudi pate više od jednog oblika ograničenja dok će mnogi, ako ne i svi ljudi, da u određenoj fazi svojih života pate od nekog stanja uzrokovanog fizičkom povredom, bolešću ili starošću.

Često su osobe sa ograničenjima izložene kršenju urođenog dostojanstva ljudskog bića. Potsjetimo se da 650 miliona osoba u svijetu su privremeno ili trajno sa ograničenim psihofizičkim mogućnostima i tražimo efektivno učešće u društvu na osnovu nediskriminacije i jednakosti sa ostalima.

Priznajući da život osoba sa ograničenjima širom svijeta sam po sebi nije lak i često smo žrtve nasilja, eksploatacije i zlostavljanja u porodici i u široj sredini i često nam je sloboda kretanja ograničena zbog patrijahalnih predrasuda i barijera koje nas okružuju zajedno sa saradnicima pripremili smo ovu brošuru.

Nedovoljna upućenost u potrebe i mogućnosti osoba sa ograničenjima, nepoznavanje načina pružanja pomoći ili strah od susreta s nepoznatim, sputavaju ljude da slobodno komuniciraju i nude pomoć.

Sa željom da olakšamo svakodnevni život osoba s ograničenjima i da potstaknemo ljude na kontakte bez straha i stereotipnih predrasuda, pokušali smo napisati ovaj bonton i srdačno vam preporučujemo da ga pročitate.

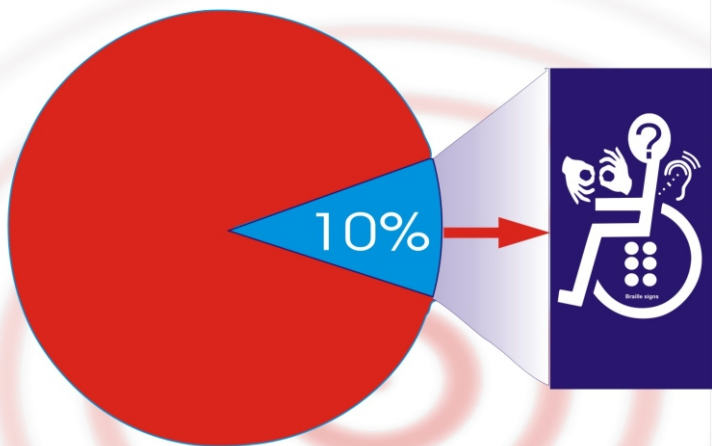
S najtoplijim poštovanjem,
Hiljmnijeta Apuk, ekspert za prava osoba sa ograničenjima i predstavnik NGO Little People of Kosova u Ad Hoc Komitetu - UN na izradi radne verzije teksta Konvencije o pravima osoba sa ograničenjima i saradnicom G-đom Fazile BunguFanaj

Hiljmnijeta Apuk

Fazile Bungu

U susretu sa osobama sa ograničenjima:

- Davanje nekom nadimak po njegovom telesnom nedostatku je ponašanje koje vređa, zato što osobe sa ograničenjima imaju svoje ime. Zovite nas našim imenima. To će nas činiti srećnijim. Opomenite druge ukoliko nas zovu podrugljivim imenima. Nemojte nas etiketirati, samo ste imali više sreće od nas.

Uvek pitajte osobu sa ograničenjima koji je najbolji način da pomognete. nemojte da se osećate povređenim ako vaša pomoć bude odbijena. Vaša pomoć će biti redovno prihvaćena, ali nekada ona zaista neće biti potrebna i može ometati osobu sa ograničenjima u njenom uobičajenom funkcionisanju, moguće usporenijem, ali ipak efikasnom načinu.

Ne prilazite naglo niti sa leđa osobama čije je kretanje otežano jer one mogu da se uplaše i lako izgube ravnotežu.

Ne pravite pretpostavke o tome da li osoba ima neko fizičko ograničenje ili ne, jer mnogi ljudi mogu imati ograničenja koja nisu na oko vidljiva.

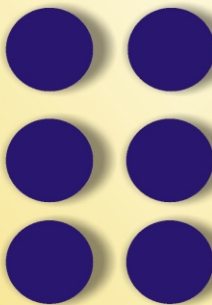
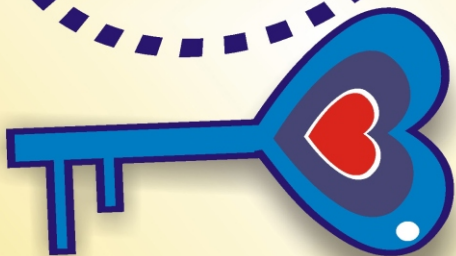
Ne pravite komentare kao što su: "Ja ne bih mogao da živim da sam ovakav ...!"

- Ako je osobi potrebna pomoć u kretanju, uobičajeno je da se on/ona drži ili oslanja na vas. Nikad ne hvatajte nekoga za ruku u nameri da ga povedete, ako ga prethodno niste pitali. Pokušajte da uskladite brzinu svog kretanja brzini kretanja osobi kojoj pomažete.
Nemojte da hvatate ručke nečijih kolica i da ih gurate, ako prethodno ne pitate da li je vaša pomoć potrebna i nemojte da se vređate ako budete odbijeni.
Ne naslanjajte se na kolica i ne lupkajte po njima - ona su deo telesnog prostora osobe koja ih koristi i to može veoma smetati.
Ukoliko treba da prenosite kolica uz ili niz stepenice, pitajte za savet osobu koja koristi kolica, koji je najbolji način da se to učini.
- Sprečite vaše dijete da glasno i neumesno komentira fizičke nedostatke i različitost osobe sa ograničenjima koja se nalazi u vašoj blizini. Obećajte da ćete mu to kasnije objasniti.
- Porazgovarajte sa svojim djetetom o toleranciji prema onima koji su na bilo koji način drugačiji.

- Sprečite grupu djece da se rugaju, ismejavaju na različitosti prolaznika sa ograničenjima.
Posebno je važno da pomognete svom djetetu u razumijevanju teškoća i tegoba sa kojima se sreću osobe sa ograničenjima.
Poštujte privatnost i ljudsko dostojanstvo bračnog para od kojih su jedan ili oba osobe sa ograničenjima i nemojte glasno komentarisati i nagađati o povodu za njihov brak i ljubav. Smatrajte ih jednakim sa ostalima.
Pozdravite se kako to najbolje odgovara osobi s ograničenjima.
Obraćajte se direktno osobi sa ograničenjima, a ne roditelju ili osobi koja je u njenom / njegovom društvu.
Prilikom razgovora sa osobom niske rasti ili osobom u kolicima nastojte sjesti kako biste se gledali u oči.
- Pažljivo slušajte osobu koja ima neki poremećaj govora. Ako niste razumjeli zamolite da ponovi. Nemojte glumiti da razumijete.
- Govorite polako i direktno prema osobi oštećena sluha. Ne vičite, ne govorite joj u uho. Vaši izrazi lica i pokreti usnama pomažu joj da razumije. Ako ipak niste sigurni da vas je razumjela - napišite poruku.

Glavo nemoj osobi ili osobi sa oštećenim sluhom napišite informacije koje ste čuli sa razglasa vezane za polazak aviona, autobusa, voza, broda ...

Pozdravljajući slijepu ili slabovidnu osobu kažite joj svoje ime i bliže objasnite o vama. Ako nudite pomoć u hodanju, ponudite joj da se osloni na Vašu ruku.

Gluhoslijepe osobe vas mogu razumjeti jedino dodirrom. Ako se nađete u situaciji da komunicirate s takvom osobom, uspostavite kontakt ispisivanjem velikih štampanih slova na njenom/njegovom dlanu.

Nemojte zapitkivati osobu sa ograničenjima o uzrocima nastanka psihofizičkog ograničenja, ako niste sa njim/njom bliski.

Nemojte se rugati, glasno ponavljati riječi ili pokazivati neke gestove koji direktno uznemire osobu sa mentalnim ili psihosocijalnim poremećajima.

Ukoliko na radnom mestu imate kolegu ili koleginicu sa ograničenjima poštujujte njihove profesionalne mogućnosti.

Budite obazrivi i strpljivi, jer osobama s ograničenjima može trebati više vremena da nešto učine, fokusirajte se na to šta oni mogu da urade.

Ne hvalite pretjerano osobu s ograničenjima zbog obavljanja normalnih životnih zadataka.

Čekajući u redu ustupite svoje mjesto ili se zauzmite za to da teško pokretna osoba odmah dođe na red.

Prilikom vožnje u javnim prijevoznim sredstvima ponudite svoje mjesto osobi sa ograničenjima i pomozite pri ulasku i izlasku iz autobusa, tramvaja, aviona, broda ...

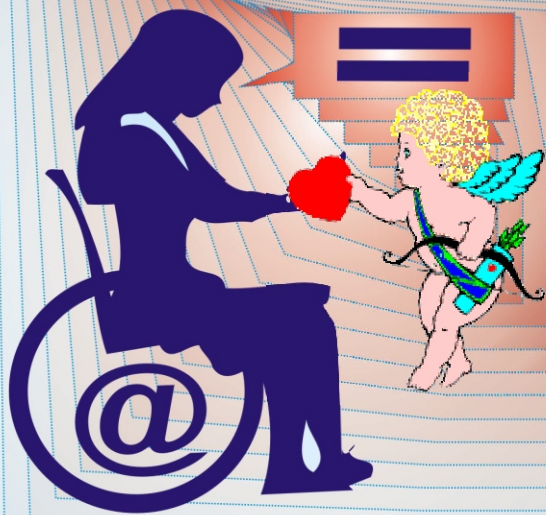
Pomagala (štake, štap, kolica) osobe s ograničenjima dirajte samo ako vas za to zamoli.

Nemojte milovati ili zadirzivati psa vodiča koji "radi" prvo pitajte slepog vlasnika za dozvolu.

Poštujte vozače sa ograničenjima. Kada u prometu susretnete vozilo označeno "invalidskim znakom" povećajte razmak, smanjite brzinu vožnje i povećajte oprez. Uvažite njihovu sporost u obavljanju radnji. Ne parkirajte na mjesta označena "invalidskim znakom".

Ne pokazujte sažaljenje prema osobama s ograničenjima, ponašajte kao prema jednakima sa vama i ostalima.

ŽENE SA OGRANIČENJIMA

"Biste li se za njega bacile u vatru?" ili "Postanite princeza i nađite svog princa", žene bez nogu, ruku, slijepe, gluvo neme ... žene sa ograničenjima imaju pravo na ljubav jednako sa ostalima. Nemojte se osjećati nesretno samo zato što ON nije nazvao ili još niste sreli muškarca svog života, oni su tu oko vas, muškarce oko vas stavite u perspektivu, videćete koliko ih ima mnogo, promenite svatanje o sebi kao manje vrijednoj ženi. Ne, niste manje vrijedni, u svakoj ženi postoje vrednosti, koje će svaki muškarac sa zadovoljstvom da otkriva, naravno ukoliko im to dozvolite. Učinite to bez straha od razočarenja, jer svaka veza između dvoje nosi takav rizik, čak i lepotice sa svetske scene su često napuštene sa uplakanim srcem, iako nemaju psihofizička ograničenja. Svaka žena sa ograničenjima makar na trenutak je bila nečija sreća.

Pokušajte učiniti više i eliminišite diskriminaciju nad osobama sa ograničenjima u svim pitanjima vezanim za bračne, porodične, lične odnose i roditeljstvo. Doprinesite na izjednačavanju mogućnosti osoba sa ograničenjima na osnovu jednakosti sa drugima.

INTEGRITET

**Ponekad je najlošija stvar što
ljudi prvo primete našu
različitost, a
posle primete nas lično.**

